

Zhodnocení problematiky bezdomovectví s primárním zaměřením na Karlovarský kraj

Zpracoval: Bc. Jiří Vimr – krajský protidrogový koordinátor

Odbor bezpečnosti a krizového řízení – oddělení bezpečnosti a prevence

Datum: 11. 06. 2020

Obsah

Úvod.....	1
1. Bezdomovec	1
1.1 Rozdílné definice bezdomovectví	2
1.2 Příčiny a formy bezdomovectví.....	3
2. Historie bezdomovectví v České republice	3
3. Přístup k problematice bezdomovectví v rámci základních faktorů	4
4. Shrnutí závěrů dokumentu Sčítání osob bez domova v České republice 2019	5
5. Bezdomovectví v Karlovarském kraji (statistické údaje)	6
6. Zhodnocení možných preventivních opatření bezdomovectví v Karlovarském kraji	8
6.1 Oblast přístupu k bydlení.....	8
6.2 Oblast sociálních služeb	9
6.3 Oblast přístupu ke zdravotní péči.....	9
6.4 Oblast informovanosti, zapojení a spolupráce	9
Závěr.....	10
Zdroje	12

Úvod

„Pokud problém není adekvátně vymezen, nelze počítat s jeho adekvátním řešením.“

V každé společnosti jsou lidé, kteří z různých důvodů nemají dovednosti či prostředky k tomu, aby si sami vlastní silou zajistili či udrželi vlastní bydlení. Bezdomovectví je primárně synonymem pro extrémní sociální vyloučení, jemuž je samotná chudoba příčinou, tak i následným důsledkem.

Oblast problematiky bezdomovectví není tak častým tématem odborné literatury. I to je jedním z důvodů, proč je problematika bezdomovectví zejména na území ČR silně poddimenzovaná.

Bezdomovectví je sociálním problémem vyskytujícím se ve společnosti odnepaměti. Lidé bez domova tu byli, jsou a budou, a přestože je sociální úroveň společnosti proměnlivá, bezdomovectví je jeden z významných faktorů vzniku sociálních problémů.

Je třeba si uvědomit, že neskrytá - veřejná část bezdomovců, které běžně potkáváme na ulici či na nádražích, tvoří jen menší část populace osob bez přístřeší.

Toto zhodnocení aktuální situace slouží jako náhled na problematiku bezdomovectví v počtu osob v celém Karlovarském kraji. Dokument se pokusí přinést stručný náhled na celou problematiku bezdomovectví, ale též základní informace, statistiky, rozdělení, vysvětlení pojmů a samotný prapočátek vzniku problematiky bezdomovectví. Na závěr se dokument pokusí o stanovení základních cílů a na ně navazujících opatření, které vyjadřují postoje Karlovarského kraje k této problematice a které jsou vytvořeny s ohledem na Koncepti prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 (dále jen „Koncept“).

Mezi hlavní dokumenty zabývající se problematikou bezdomovectví patří Koncept prevence problematiky bezdomovectví a Sčítání osob bez domova v České republice 2019 (dále jen „Sčítání osob bez domova 2019“).

1. Bezdomovec

Kdo je to vlastně bezdomovec? Bezdomovec neboli člověk bez domova je někdo, kdo nemá domov či alespoň možnost dlouhodobě využívat nějaké přístřeší. Tento termín primárně označuje způsob – „styl“ života této osoby, který je spojený s různými negativními faktory, které jsou doprovázené sociální izolací, ale zejména fyzickým a psychickým strádáním.

Tento termín vybízí většinu obyvatelstva k silné stigmatizaci, paušalizaci a bagatelizaci, přestože ne pro všechny je tento stav „bezdomovectví“ trvalý.¹

Otázkou bezdomovectví a myšlenkou kdo vlastně bezdomovec je se zabývá celý svět. Ovšem kdo je tedy vlastně bezdomovec v očích okolního obyvatelstva? Na bezdomovce se všeobecně nahlíží jako na osobu bez domova, pohybující se na veřejných prostranstvích. Ve vnímání problematiky bezdomovectví došlo v posledních několika desítkách let k velmi výrazným

¹ HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

změnám. Velká část populace bezdomovce vnímá negativně, s příměsí zloby, lhostejnosti i soucitu. K tomu v současné době do značné míry přispívají média, která bezdomovce vykreslují jako kriminální živly, pro které byla dráha bezdomovce dobrovolná a záměrná cesta, bez jakýchkoliv jiných informací.

Bezdomovectví dosud v České republice systematicky nijak legislativně definováno není. Významná část tvůrců politik v této oblasti v ČR stále ještě vyjadřuje určité pochybnosti o tom, zda je vhodné a nutné se řešením zabývat, případně se odvolává na mezery v samotném poznání a prosazuje spíše zmírňování následků, než odstraňování příčin a jeho přímou prevenci.²

1.1 Rozdílné definice bezdomovectví

Pokud bychom k popisu bezdomovectví mohli použít odbornou publikaci, jednalo by se o knihu Psychopatologie pro pomáhající profese, kde je bezdomovec popisován jako osoba, která si svůj život většinou nezvolila dobrovolně, postupně propadla na dno společnosti a rezignovala na cokoliv lepšího. Bezdomovec nemá trvalé bydliště a jeho vztahy s rodinou (pokud nějakou má) jsou narušeny takovým významným způsobem, jako by ani nikdy neexistovaly. Zkrátka – jeho postoj ke společnosti je takový, že se se společností nechce stýskat a společnost nechce jej.³

Naopak definice, se kterou pracuje Koncepce, říká, že bezdomovectví je komplexní, dynamický a diferenciovaný proces, v jehož rámci různí jednotlivci i skupiny procházejí různými vstupními a výstupními body.⁴ Dle této definice „ETHOS“ se jedná o souhrnné označení pro heterogenní populační skupinu zahrnující jak viditelné bezdomovce, tj. osoby, které spí venku (bez střechy), tak osoby, které v důsledku nemožnosti zajistit si jiné bydlení žijí v ubytovacích zařízeních pro bezdomovce, dále osoby, jejichž bydlení je nejisté, a také osoby, které žijí v podmínkách, které neodpovídají minimálním standardům bydlení v daném kulturním a sociálním prostředí.⁵

Český právní řád na pojem „bezdomovectví“ nahlíží jako na pojem příslušící osobě bez státní příslušnosti, což v samotné praxi nedává žádný smysl. V běžném použití jde o osobu, která nemá vlastní domov, či si jej nenajímá, nebo nežije v takovém obydlí u osoby důvěrné blízké, či tento domov nemůže, nebo z vážných důvodů nechce užívat anebo takový domov užívá protiprávně.

Co se týká přímého zákonného vymezení, tak je pojem bezdomovec, jako „osoba bez přístřeší“, vymezován v zákoně o pomoci v hmotné nouzi tak, že jsou to lidé, jež „nemají naplněny důležité životní potřeby“. Samotná péče o bezdomovce je svěřena zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, obecním úřadu obcí s rozšířenou působností.

Lidem bez domova mají primárně sloužit především služby sociální prevence podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, které ovšem neobsahují sociální péči o nemohoucí

² Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020

³ VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

⁴ Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020

⁵ Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020

bezdomovce. Z jednotlivých sociálních služeb se s bezdomovci následně pojí zejména služby terénních programů, nízkoprahová denní centra, nebo noclehárny. Mezi další služby se řadí azylové domy, nebo sociální rehabilitace. V praxi je ovšem realita naprosto jiná.

1.2 Příčiny a formy bezdomovectví

Tím, že není definice příčin a zejména samotných forem bezdomovectví jasně ukotvena a definována, musí dojít k určení samotných forem vyplývajících z jednotlivých koncepčních dokumentů, které se problematikou bezdomovectví zabývají. Níže vypsání rozdělení jednotlivých forem bezdomovectví vyplývá z dokumentu Ilji Hradeckého s názvem „Definice a typologie bezdomovectví“, který se problematikou bezdomovectví aktivně zabývá.

Bezdomoveckou populaci lze rozdělit do tří základních skupin:

A) zjevné bezdomovectví – týká se přímo těch osob, které jsou nejviditelnější – tedy osoby žijící na ulici či například na nádražích. Pokud bychom se na tuto skupinu podívali z hlediska zákona o sociálních službách, tak jsou to ty osoby, které vyhledávají ubytování v zimních noclehárnách, azylových domech, které jsou zřizovány městem či charitativními organizacemi.

B) skryté bezdomovectví – sem patří primárně lidé bez přístřeší, kteří se neobrací na veřejné či charitativní služby, aby měli možnost nalézt nocleh. Počet těchto osob je značný zejména v místech, kde je nedostatečná nabídka pomocných služeb. Tito lidé bydlí ve squatech, starých vybydlených domech, kontejnerech, starých zničených autech atp.

C) potencionální bezdomovectví – do této třetí a závěrečné kategorie patří primárně osoby, jejichž „potřeby“ jsou úřadům buď neznámé, nebo známe jen částečně.

Není vždy jednoduché přesně určit základní rozdíl mezi podmínkami života, kteří se obracejí na možnosti pomoci provozovatelů ubytoven, a následně těch, kteří tyto služby nevyužívají.

2. Historie bezdomovectví v České republice

Kořeny bezdomovectví v dnešní době jen velmi těžko někdo dokáže přesně určit. Nebudeme se zde zabývat samotným vznikem, který by se samozřejmě datoval do velmi vzdálené minulosti, ale spíše se zaměříme na ne tak vzdálenou minulost a to 90. léta, kdy zvýšená potřeba poznatků o cestách k bezdomovectví, a o samotných lidech, kteří se nejčastěji do této náročné životní situace dostávají, se začala ve velké míře řešit v polovině 90. let. V Evropě v té době došlo k enormnímu nárůstu jedinců bez bydlení. Hlavní faktor byl ten, že na počátku 90. let se východní část Evropy rozhodla přejít z centrálně plánované ekonomiky na tržní hospodářství. Po roce 1989 došlo k silnému omezení role státu ve správě fondu – zde tudíž začala následná privatizace a restituce.

Po roce 1948 byla existence lidí bez přístřeší pouze v rámci neoficiálních zákonitostí. O celých 34 let později byli v Praze bezdomovci evidováni jako tzv. krajánci, kterým byly přidělovány nouzové prostory v k tomu speciálně vyhrazených ubytovnách. V té době samozřejmě neexistovaly žádná sdružení poskytující pomoc, žádné charitativní či církevní organizace.

Místo nich zde byla hustá síť jednotlivých sociálních institucí, mezi něž patřily domovy důchodců, dětské domovy pro dlouhodobě nemocné, či psychiatrické ústavy.⁶

Bezdomovectví se v ČR stalo viditelným v průběhu 90. let. Skryté bezdomovství však v naší zemi bylo a to již v době plánované ekonomiky.

Dle I. Hradeckého je hlavní důvod vzniku bezdomovectví na území Česka ten, že zde byla silná kumulace dlouhodobě neřešených nebo nedostatečně řešených problémů a zátěžových situací vyskytujících se v běžném životě.⁷

Na jedné straně jsou lidé bez střechy nad hlavou, kteří spí na ulicích, v různých veřejných místnostech, ve squatech. Na druhé straně jsou lidé, jejichž bydlení je nejisté, pro neplacení nájemného, protože se jejich dům má v nějaké době bourat, nebo bydlí v ubytovnách, kde je riziko velkého zvýšení nájemného např. při změně majitele. Mezi těmito krajnostmi žijí lidé v nejrozličnějších sociálních situacích, kteří např. mají zajištěné krátkodobé bydlení nebo i mají svoje bydlení, ale nedostává se jim např. základního lékařského ošetření a jiných běžných standardů.⁸

3. Přístup k problematice bezdomovectví v rámci základních faktorů

K problematice bezdomovství se dá přistupovat z mnoha různých úhlů. Cílem zhodnocení je vymezení problému bezdomovectví, popis aktuální situace s ohledem na minulost a následné stanovení priorit a opatření, která povedou ke zlepšení situace. Zhodnocení vychází ze závěrů, které byly definovány v Koncepci a dokumentu Sčítání osob bez domova 2019.

Jaký je vlastně současný stav této problematiky? V rámci přístupu k bydlení je v důsledku ekonomického vývoje a deregulace nájemného v posledních letech patrný silný růst jednotlivců a rodin, které si nemohou dovolit standartní bydlení (zejména mladé rodiny bydlící u rodičů či osaměle žijící senioři, kteří nemají prostředky na úhradu kaucí či jednotlivé provize realitních kanceláří). Ztrátou bydlení je tedy ohroženo větší množství lidí ze sociálních skupin, které dříve hrozbou sociálního vyloučení dotčeny nebyly.

V Koncepci je řečeno, že mezi nejčastější skupiny domácností ohrožených sociálním vyloučením v oblasti bydlení patří nízkopříjmové domácnosti a osaměle žijící jedinci zejména ze skupin seniorů, osob se zdravotním postižením a bezdomovci. Existují také skupiny, které jsou z běžného trhu s byty vyloučeny, protože jsou pronajímateli vnímáni jako riziko.

Je tedy patrné, že zejména z výše zmíněných a popsanych důvodů roste v posledních letech počet lidí žijících dlouhodobě v sub-standartní formě bydlení či na ulici.

V samotném přístupu k této problematice a možnostem, jak jí řešit, se tedy musí poukázat na 3 základní faktory:

⁶ Bezdomovectví jako sociální fenomén naší doby – Lucie Langerová, 2007

⁷ HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

⁸ FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci)

- Sociální dávky
- Sociální práce
- Sociální bydlení

V rámci sociálních služeb na potřeby bezdomovců reagují především služby sociální prevence, jako jsou: nízkoprahová denní centra, noclehárny, azylové domy – poskytující pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci a dále domy na půl cesty či jednotlivé terénní programy.

4. Shrnutí závěrů dokumentu Sčítání osob bez domova v České republice 2019

Složitý společenský problém, kterým bezdomovectví nesporně je, musí být dobře poznáván a poznán, aby se mohla vytvořit funkční a účinná opatření, která by se následně pokoušela o jeho následné řešení.

Odhad celkového počtu osob bez střechy (venku a v noclehárnách) a vybraných kategorií bez bytu (osoby v azylových domech, v domech na půl cesty, v ubytovacích zařízeních pro ženy, v obecních ubytovnách, vězeňských a zdravotnických zařízeních) podle mezinárodní typologie ETHOS na území ČR je **23 830**. Z toho je **2 600** osob mladších 18 let (počty k druhému dubnovému týdnu 2019 založené na plošném sčítání a extrapolaci zjištěných výsledků).

Zhruba polovina sčítaných osob bez domova žije „venku“ či využívá přechodné nízkoprahové noclehárny pro osoby bez přístřeší. Kategorie venku zahrnuje osoby žijící na ulici nebo ve veřejném prostoru bez příbytku, např. ve stanech, autech, vagónech, podmostích, squatech, cizích zahradních chatkách, garážích či sklepech.

Zbývající polovina využívá sociálních a ubytovacích služeb a pobývá v azylových domech, obecních ubytovnách pro osoby bez přístřeší, v domech na půl cesty, nebo se aktuálně v době probíhajícího sčítání nacházela v nemocničních zařízeních (nejčastěji v psychiatrických léčebnách) a ve vězeňských zařízeních.

Mezi sčítanými osobami bez domova výrazně převažují muži. Osm z deseti osob bez střechy přespávajících venku a v noclehárnách jsou muži, pouze dvě z deseti jsou ženy. V azylových domech je podíl žen vyšší, žije v nich 30% žen, 38% mužů a 32% dětí.

Nejvíce osob bez domova sčítaných kategorií žije v Moravskoslezském kraji (asi 3 540), v hlavním městě Praze (přibližně 3 250) a v Jihomoravském kraji. (2 450).

Nejvyšší podíl osob bez domova (bez střechy a vybraných kategorií bez bytu) na tisíc obyvatel daného kraje je v **Karlovarském kraji (3,00)**, v Moravskoslezském kraji (2,92) a v Ústeckém kraji (2,75).

Nejvyšší podíl osob bez domova (dospělí) přespávajících venku či v nízkoprahových noclehárnách na tisíc obyvatel daného kraje se nachází v Hlavním městě Praze (1,64), v **Karlovarském kraji (1,61)** a v Moravskoslezském kraji (1,38).

Tabulka č. 1 (Shrnutí hlavních zjištění)

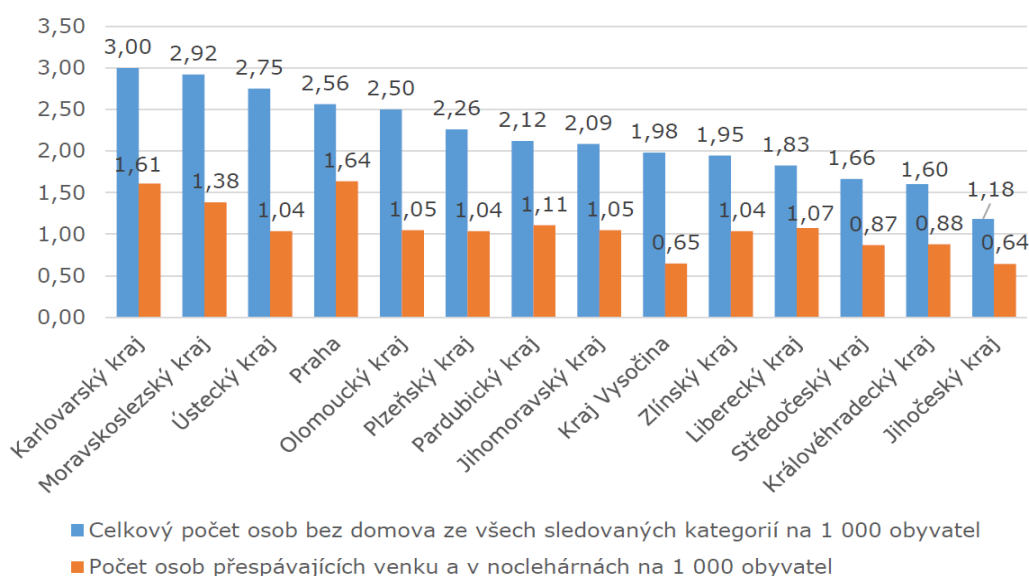
	celá ČR 2019	
počet dospělých bez domova*	21 230	zaokrouhлено na celé desítky
počet dětí bez domova*	2 600	zaokrouhлено na celé desítky
venku a v noclehárnách	11 608	reálně sečteno 54 %, zbytek extrapolován
azylové domy** - dospělí	3 950	reálně sečteno 94 %, zbytek extrapolován
azylové domy** - děti a mladiství	2 185	reálně sečteno 92 %, zbytek extrapolován
obecní ubytovny - dospělí	1 258	reálně sečteno 60 %, zbytek extrapolován
obecní ubytovny - děti a mladiství	382	reálně sečteno 60 %, zbytek extrapolován
domy na půl cesty - dospělí	246	reálně sečteno 54 %, zbytek extrapolován
domy na půl ces. - děti a mladiství	24	reálně sečteno 54 %, zbytek extrapolován
věznice	1 500	reálně sečteno 100 %
zdravotnická zařízení - dospělí	2 668	reálně sečteno 93 %, zbytek extrapolován
zdrav. zařízení - děti a mladiství	4	informaci poskytlo 93 % nemocnic

5. Bezdomovectví v Karlovarském kraji (statistické údaje)

Dokument Sčítání osob bez domova 2019, pro získání jasnější představy o tom, v kterých regionech je bezdomovectví nejkoncentrovanější, použil metodu přepočítání počtu osob bez domova na celkové počty obyvatel, jak lze vidět v grafu č. 1.

Nejvíce osob ze sledovaných kategorií na každých 1 000 obyvatel žije v Karlovarském kraji, a to zhruba tři osoby bez domova (2,96). Za Karlovarským krajem poté následují kraje Moravskoslezský a Ústecký.

Graf č. 1 (Celkový počet osob bez domova na 1 000 obyvatel – včetně dětí)

Tabulka č. 2 (Počty osob bez domova v Karlovarském kraji)

Karlovarský kraj	
celkový počet dospělých	847
celkový počet dětí	47
venku a v noclehárnách	479
azylové domy – dospělí	93
azylové domy – děti	41
obecní ubytovny – dospělí	28
obecní ubytovny – děti	4
domy na půl cesty – dospělí	18
domy na půl cesty – pod 18 let	2
věznice	204
nemocnice – dospělí	25
nemocnice – děti	0

Ze závěrů dokumentu Sčítání osob bez domova 2019 vyplynulo, že v Karlovarském kraji je nejvyšší podíl osob bez domova, přepočteno na tisíc obyvatel. Z tabulky je patrné, že největší počet bezdomovců je venku a v noclehárnách **(479)**. Právě kategorie osob přežívajících ve veřejných prostorách nebo venku, „na ulici“ byla obtížná pro zjišťování. Dokument Sčítání osob bez domova 2019 využil k získání informací kombinaci plošného sčítání s metodou „capture – recapture“ (zdokumentování a zaznamenání jednotlivých skupin v za sebou postupně navazujících částech).

Z komparativních důvodů je důležité zde rozlišit dvě skupiny osob, a sice osoby aktuálně v daném týdnu sčítání spící „venku“, tedy například ve stanech, autech, vagónech či veřejných prostranstvích, a osoby spící v nízkoprahových noclehárnách pro osoby bez přístřeší. Reálně se ovšem tyto dvě skupiny osob často překrývají.

Nezanedbatelnou součástí sčítání jsou i osoby bez domova ve věznicích **(204)**. Sčítání osob bez domova ve vězeňských zařízeních, tj. věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence proběhl ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Vězeňské služby České republiky, které zajistilo distribuci výzvy k účasti ve výzkumu, sběru a následné kompletaci dat. Důležité je zmínit, že právě díky této spolupráci byla návratnost dat z vězeňských zařízení stoprocentní.⁹

⁹ Sčítání osob bez domova v České republice 2019 – kategorie bez střechy a vybrané kategorie bez bytu podle typologie ETHOS – Olga Nešporová, Petr Holpuch. – Praha 2019

6. Zhodnocení možných preventivních opatření bezdomovectví v Karlovarském kraji

Koncepce prevence bezdomovectví do roku 2020 určuje a vymezuje základní cíle a opatření pro jednotlivé vybrané oblasti prevence a řešení problematiky bezdomovectví.

Níže jsou vypsaná možná souhrnná preventivní opatření bezdomovectví v rámci Karlovarského kraje. Tato možná opatření pro Karlovarský kraj jsou vytvořena s ohledem na Koncepci prevence bezdomovectví do roku 2020. Dělí se do 4 základních oblastí:

A) Oblast přístupu k bydlení

B) Oblast sociálních služeb

C) Oblast přístupu ke zdravotní péči

D) Oblast informovanosti, zapojení a spolupráce

Co se týče plnění všech níže uvedených opatření, je pro dosažení co nejlepších výsledků zapotřebí nejen koordinované spolupráce ze strany všech relevantních aktérů, ale také komunikace s médii, jde-li o informovanost a pochopení práce s bezdomovci, příčin bezdomovectví a prevence bezdomovectví.¹⁰

6.1 Oblast přístupu k bydlení

Cíle:

- Standardizace státní podpory sociálního bydlení.
- Fungující systém prevence bezdomovectví včetně podpory udržení bydlení pro osoby, které byly bez přístřeší a získaly bydlení.
- Zavedení nástrojů umožňující přechod osob ze situace bezdomovectví do bydlení.

Opatření:

- Zahájení spolupráce s Platformou pro sociální bydlení v rámci průzkumů, dotazníkových šetření.

¹⁰ Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020

6.2 Oblast sociálních služeb

Cíle:

- Zajištění lepší reakce sociálních služeb na potřeby bezdomovců a osob ohrožených ztrátou bydlení v nepříznivých sociálních situacích spojených s bydlením.

Opatření:

- Otevření stávajících sociálních služeb pro cílovou skupinu bezdomovců (chráněná bydlení, podpora samostatného bydlení, domovy se zvláštním režimem). Mezi toto opatření patří otevření domovů se zvláštním režimem cílové skupině bezdomovců (azylový dům, hostel).
- Podporovat vzájemnou provázanost sociálních služeb a interdisciplinární přesah zejména v oblasti sociálních věcí a zdravotnictví.

6.3 Oblast přístupu ke zdravotní péči

Cíle:

- Zvýšení dostupnosti a vytvoření možností komplexní zdravotní péče pro bezdomovce s důrazem na prevenci.
- Informovanost veřejnosti a pracovníků ve zdravotních a sociálních službách s cílem destigmatizace lidí bez domova.

Opatření:

- Hledat možnosti zabezpečení zdravotní péče v terénu včetně zapojení jednotlivých obcí a možnosti zapojení ze strany zdravotních pojišťoven.
- Iniciovat jednání a hledat cestu k zapojení Kraje a jednotlivých obcí a prodiskutovat možnost fungování a spolufinancování ordinací pro lidi bez domova.
- Podpora stávajících sociálních služeb zaměřujících se na lidi bez domova.
- Realizace společných odborných a vzdělávacích setkání pracovníků sociálních služeb a zdravotnických zařízení.

6.4 Oblast informovanosti, zapojení a spolupráce

Cíle:

- Zvýšení informovanosti v oblasti problematiky bezdomovectví.
- Nastavení účinného systému primární prevence zaměřeného na problematiku bezdomovectví.
- Větší povědomí široké veřejnosti o problematice bezdomovectví.

Opatření

- Vytvoření pracovní skupiny zabývající se problematikou bezdomovectví, či přenesení problematiky bezdomovectví do již (v současné době) vytvářející se Pracovní skupiny zaměřené na sociálně vyloučené lokality.
- Uskutečnění přednášek, akcí, pracovních jednání zaměřených na problematiku bezdomovectví.
- Vytvoření kurzů, přednáškových hodin preventivně zaměřených na finanční gramotnost.
- Realizace vzdělávacích seminářů s tematikou bezdomovectví pro sociální pracovníky, úředníky jejichž práce se dotýká problematiky bezdomovectví a zástupců obcí. Následná podpora a rozvoj spolupráce s organizacemi, které pracují s touto skupinou (výměna zkušeností, „dobré praxe“).

Závěr

Bezdomovectví jako extrémní forma sociálního vyloučení je bezpochyby velmi vážným problémem. Neuspokojení bydlení jako základní životní potřeby je často spojeno s vyloučením z trhu práce, se ztrátou sociálních kontaktů, zhoršením zdravotního stavu a mnoha dalšími negativními důsledky. Lidé bez domova také mají zhoršený přístup ke zdravotním službám nebo k hájení svých práv. Ukončení bezdomovectví – zajištění bydlení pro lidi bez domova a prevence vzniku bezdomovectví u těch, kteří dosud bydlí je proto jednou z největších výzev, která před námi stojí.

Z důvodu zpracování dokumentu o bezdomovectví byly osloveny organizace působící v Karlovarském kraji, které mají s problematikou a částečnou prevencí bezdomovectví vlastní zkušenosti.

Z jednotlivých názorů a vyjádření je patrné, že jediné skutečně reálné postupné ukončování bezdomovectví, tzv. zajištění přiměřeného bydlení pro všechny osoby, které jsou na ulici, je nevhodné. Problematika bezdomovectví je komplexní a široká, přičemž primárně zavádí klasický obrázek bezdomovce z ulice. Z jistého pohledu lze fakticky považovat za bezdomovce všechny lidi, kteří bydlí nevhodně, velmi závažné je zejména bydlení rodin s dětmi na ubytovnách.

V rámci poskytovaných sociálních služeb protidrogové prevence lze na některých klientech vidět, že v situaci bezdomovectví chodí do práce a snaží se o postupnou adaptaci, ovšem bez domova tato snaha o adaptaci přichází vniveč. Naprosto zřetelná je tato potřeba u rodin s dětmi, které potřebují stálé zázemí a bezpečí.

V současné situaci existují příklady jednotlivých opatření, které by bylo velmi vhodné realizovat běžně. Zejména se jedná o hostely, či jiná ubytovací zařízení, které nabízejí své kapacity pro osoby bez domova, vytvářejí se stanová městečka.

Velmi důležité je vidět v podpoře bydlení kontinuální možnost být v kontaktu s lidmi, kteří mají nějaký problém, z hlediska sociální práce se může jednat o vyvážení podpory a kontroly, nastavení určitých primárních pravidel v životě dotčených lidí. Najít určitý prostor, kam se

posunout dále. Bohužel v současné době nelze očekávat od člověka na ulici jeho „vyléčení“, „opravení“, „zařazení“.

V současné situaci a době je exemplárně vidět, jak velký problém v sobě skýtá, naprostá absence nízkonákladového bydlení, či sociálního bydlení v obcích. Je zde vidět silná nepřipravenost, hluboké podceňování řešení bydlení a problematiky bezdomovectví. Tato situace ukazuje, že o bydlení může přijít každý, a je podstatným úkolem veřejných politik mít k dispozici reálné efektivní nízkonákladové řešení.

Toto řešení je možné uskutečnit pomocí sítě nízkonákladových bytů, které jsou rozmístěné v běžné zástavbě, jsou částečně dotovány z veřejných zdrojů a napojeny na organizace poskytující podporu v nepříznivých životních situacích.

Vedle morálního nebo obecně lidského rozměru tohoto úkolu nelze opomíjet také další sociální a ekonomické souvislosti. Bezdomovectví má také rozsáhlé dopady na společnost a veřejné rozpočty. Důsledky bezdomovectví se projevují v různorodých oblastech, nejen ve zdravotnictví při nákladném léčení nemocí vyvolaných nebo zhoršených životem na ulici nebo v nákladech na nezbytnou podporu bezdomovců v sociálních službách, které ale bez návazného sociálního bydlení nedokážou problém bezdomovectví udržitelně vyřešit.

Ukončování bezdomovectví je složitým úkolem, který vyžaduje koordinaci aktivit v oblastech bytové politiky a zajištění sociálního bydlení, sociální práce a poskytování sociálních služeb, zajištění zdravotní péče a odpovídající léčby fyzických i psychických nemocí a v neposlední řadě také podporu a motivaci lidí bez domova a opětovné získání důvěry ve společnost, jež jim opakovaně ukazovala svou odvrácenou tvář. Vyžaduje proto intenzivní spolupráci řady institucí, které jsou součástí různých úrovní veřejné správy a několika rezortů. Právě kvůli složitosti takového úkolu je nutné co nejvíce využívat ověřené zkušenosti a úspěšné praxe, které byly s nemalým úsilím ve světě získány.

Zdroje

- 1) Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 – Praha 2013 - <https://www.mpsv.cz/koncepce-prevence-a-reseni-problematiky-bezdomovectvi-v-cr-do-roku-2020>
- 2) Sčítání osob bez domova v České republice 2019 – kategorie bez střechy a vybrané kategorie bez bytu podle typologie ETHOS – Olga Nešporová, Petr Holpuch. – Praha 2019 - http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_458.pdf
- 3) HRADECKÝ, Ilja. Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.
- 4) Analýzy a publikace: Platforma pro sociální bydlení - <https://socialnibydeni.org/>
- 5) Bezdomovectví jako sociální fenomén naší doby, Lucie Langerová, 2007 - https://theses.cz/id/maer0o/downloadPraceContent_adipIdno_4437?lang=en